

VÝBĚR TÉMAT ZE ZPRÁVY O KOOPERACI PEDAGOGŮ PŘI ŘÍZENÍ VÝUKY NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Kooperace pedagogů při řízení výuky v základních školách

Tematická zpráva

2024
2025

Tematická zpráva České školní inspekce se zaměřuje na různé formy spolupráce učitelů s dalšími osobami ve výuce – zejména s asistenty pedagoga a v tandemech dvou učitelů. Šetření proběhlo na vzorku 660 běžných základních škol a bylo podloženo více než 13 000 hospitacemi, dotazníky žáků, učitelů, asistentů a ředitelů.

Celkem se do tematického šetření zapojilo 3 385 učitelů, přičemž asistenti pedagoga byli přítomni v 42 % hodin na 1. stupni a ve 29 % na 2. stupni. Výuka s přítomností dvou a více asistentů byla zaznamenána v méně než 3 % hospitovaných hodin. Přepočtený průměrný počet asistentů pedagoga na jednoho učitele činil 0,27. Tento údaj však výrazně kolísá mezi regiony a školami, a odráží i míru podpory potřebných žáků.

1

SPOLEČNÉ PLÁNOVÁNÍ JE IDEÁLNÍ, ALE ČASTO NEREALIZOVATELNÉ

Zpráva zdůrazňuje význam společného plánování a reflexe mezi učitelem a asistentem pedagoga jako klíčového prvku efektivní spolupráce. Model 3S (společné plánování – společné vyučování – společná reflexe) se v praxi ale daří naplňovat jen částečně. Zásadní rozdíl je mezi stupni – zatímco na 1. stupni asistenti často spolupracují se „svým“ učitelem stabilněji a dlouhodobě, na 2. stupni se učitelé potýkají s tím, že asistenti rotují mezi více třídami. Tím se komplikují možnosti koordinace a kontinuity.

2

PŘIDĚLOVÁNÍ ASISTENTŮ BY MĚLO REFLEKTOVAT POTŘEBY VÝUKY, NEJEN ŽÁKŮ

Současný systém, v němž je asistent pedagoga přidělován konkrétnímu žákovi (nejčastěji žákům se speciálními vzdělávacími potřebami), zpravidla nevychází z potřeb učitele či třídy. Zpráva tak otevírá otázku, zda by nebylo efektivnější, aby asistenti byli přidělováni na úrovni výukové podpory učitele, nikoliv jednotlivého dítěte. Tato změna by mohla podpořit systematictější začlenění AP do výuky a lepší organizaci jejich práce.

Tato debata je důležitá i s ohledem na skutečnost, že někteří učitelé vnímají působení asistenta pedagoga dokonce ambivalentně. Podle zprávy se 52 % těch, kdo vnímají přínos asistenta pro žáky se SVP jako nízký či žádný, domnívá, že jeho přítomnost může snižovat samostatnost těchto žáků. Až 38 % těchto učitelů je přesvědčeno, že by výuku zvládli i bez asistenta. Tato zjištění upozorňují nejen na limity současného přidělování, ale i na to, že kvalita spolupráce a vyjasnění role asistenta pedagoga je naprosto klíčová – bez toho se pozitivní dopady mohou ztrácet nebo dokonce obrátit v nežádoucí efekt.

3

UČITELÉ NEUMĚJÍ S ASISTENTY SYSTEMATICKY PRACOVAT – CHYBÍ PŘÍPRAVA

Ze zjištění vyplývá, že učitelé zpravidla lépe zvládají spolupráci s druhým učitelem (tandem) než s asistentem pedagoga. Ukazuje se, že pregraduální příprava učitelů stále nedostatečně rozvíjí kompetence pro efektivní spolupráci v týmu s dalšími dospělými osobami ve třídě. Asistenti si často stěžují na chybějící instrukce a vymezení role ze strany učitelů. Zároveň se ukazuje potřeba systematického dalšího vzdělávání pedagogů v této oblasti.

4

VÝUKA VEDENÁ DVĚMA UČITELI PŘINÁŠÍ SILNĚJŠÍ EFEKTY NEŽ VÝUKA S ASISTENTEM

Tandemová výuka (dvě pedagogické osoby) přináší oproti modelu učitel + asistent významnější dopady – zejména na kvalitu metod, vyšší kognitivní aktivizaci, skupinovou práci a zapojení žáků. Efekt je zvláště patrný na druhém stupni ZŠ. Kombinace začínajícího a zkušeného učitele navíc často přináší přirozený mentoringový vztah.

5

POTŘEBA SYSTÉMOVÉHO ŘEŠENÍ ROLE ASISTENTŮ VE ŠKOLÁCH

Zpráva také nepřímo poukazuje na to, že v současném systému není zcela jasné, zda stát směřuje k plošnému zajištění podpory asistentů napříč školami, nebo zda má být podpora cílená jen tam, kde je nejvíce potřeba. Z toho plyne otázka, zda role AP má být vnímána jako specifická individuální podpora konkrétního žáka, nebo jako širší nástroj podpory pedagogického procesu. Odpověď na ni má zásadní význam pro budoucí nastavení systému jejich přidělování i financování.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Tematická zpráva České školní inspekce potvrzuje, že kooperace ve výuce může být při správném nastavení silným nástrojem zvyšování kvality vzdělávání. Neefektivnější formou se ukazuje výuka vedená dvěma učiteli, která rozvíjí pedagogickou kreativitu, různorodost metod a aktivizaci žáků. Spolupráce s asistenty pedagoga má potenciál doplnit a podpořit výuku, pokud je dobře nastavena, metodicky vedena a systematicky podporována.

Jedním z klíčových kroků je podpora společného plánování a reflexe mezi učiteli a asistenty pedagoga. Aby tato spolupráce mohla být funkční, je třeba vytvořit vhodné časové a organizační podmínky, které umožní společnou přípravu výuky i následné vyhodnocování. Zároveň data otevírají otázku přehodnocení současného systému přidělování asistentů pedagoga. ČŠI doporučuje zvážit model, v němž by asistent nebyl vázán výhradně na jednoho žáka, ale působil by jako podpora pedagoga nebo celé třídy. Takové nastavení by mohlo posílit smysluplnost spolupráce a přispět ke kvalitnější organizaci výuky.

Dalším doporučením je rozšířit pregraduální přípravu budoucích učitelů o dovednosti potřebné pro spolupráci s asistenty a dalšími odborníky ve škole. Spolupráce v týmu by neměla být otázkou intuice, ale systematicky rozvíjené kompetence. S tím úzce souvisí i potřeba posilování dalšího vzdělávání pedagogů v oblasti týmové výuky a efektivní kooperace. Zpráva upozorňuje na přínos tandemové výuky – tedy výuky vedené dvěma učiteli. Tento model by měl být preferován tam, kde to umožní personální a organizační kapacity školy. Zároveň je třeba na úrovni vzdělávací politiky vytvořit jasnou strategii pro přidělování asistentů pedagoga. Ta by měla odpovědět na otázku, zda má stát směřovat k plošnému zajištění této podpory napříč všemi školami, nebo zda je efektivnější cílené přidělování podle konkrétní situace a potřeb škol. Klíčové je také nastavit spravedlivý a dlouhodobě udržitelný model financování této podpory.